

»Skriften er røgen fra det brændende kød«

1/2

På tiårsdagen for Dan Turélls død udkommer ikke mindre end tre bøger, der på forskellig vis kaster lys over det i alle ender brændende skriveskæb.

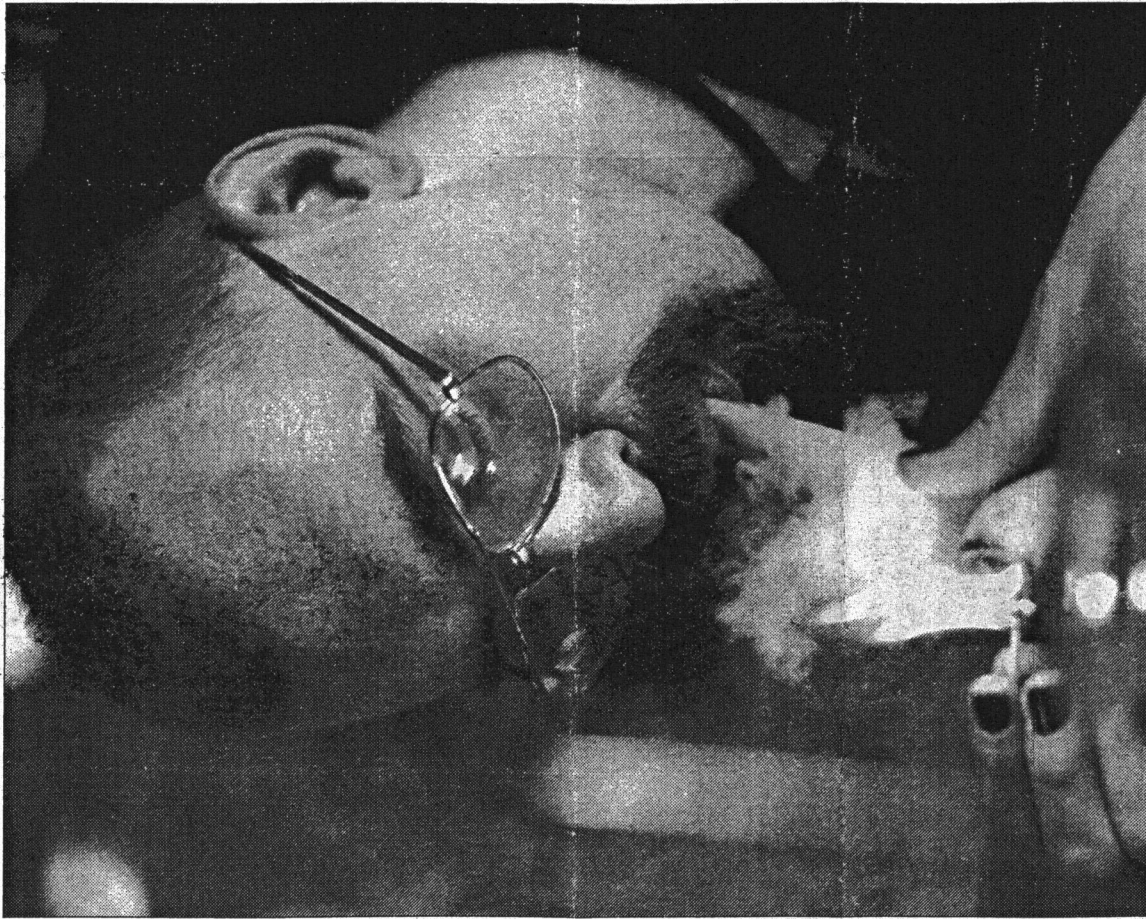
Turélløgi

Det er i dag præcis ti år siden, Dan Turéll døde. 15. oktober 1993 blev hans uforligneligt galopperende mundtøj indhentet og bragt til tavshed af en endnu hurtigere galopperende cancer. Og i en vis forstand er alt for længst sagt om Onkel Danny. Alle kan huske ham, den skaldede provo med de sorte negle, showmanden, krimiforfatteren, mediedarlingen Dannyboy.

Digteren og mennesket Dan Turéll er der derimod færre, der kender. Under den folkelige provosmaske gemte der sig nemlig en aristokratisk og dybt elitær, ja, nærmest esoterisk poet; bag den villigt eksponerede og rapkæftede Onkel Danny-figur stod en langt mere usikker og meget privat mand, som de færreste kom ind på livet af.

Og om ham, om digteren og mennesket Dan Turéll, fortæller bl.a. Peter Laugesen, Jacob Ludvigsen, Asger Schnack og Per Højholt i en interviewbog, som udkommer i dag. Det er Lars Movin og Steen Møller Rasmussen, der står bag bogen, og materialet stammer fra deres arbejde med filmen 'Onkel Danny - portræt af en karma cowboy' fra 2002. Bogen er vel at mærke ikke en udskrift fra filmen, men en stærkt udvidet udgave af en række interview, hvor venner, bekendte og familie fortæller om Dan Turéll. Også nye interview er kommet til.

Det er en sober og meget velredigeret bog, der kaster lys over en manisk produktiv mand, der ifølge Laugesen bedst kan betegnes med den nøgterne amerikanske gløse 'writer': en, der skriver. Skriver og skriver, nat og dag - 'Manuskripter om hvad som helst', som én af de mange ud-

Dan Turéll

Dan Turéll (1946-1993) skrev næsten 90 bøger i mange forskellige genrer, og dertil kom flere hundrede artikler.

Allerede i sine teenageår var han en forslugen forbruger af alskens fag- og skønlitteratur foruden jazz, film og meget andet. I 1960'ernes begyndelse var det den højtrykkede modernisme, der interesserede ham: T.S. Eliot, Ezra Pound, Ivan Malinovski, Per Højholt m.fl.; og i 1966 debuterede han med digtsamlingen 'Vibrationer', som dog siden blev slettet af forfatterskabet.

I 1969 begyndte det egentlige forfatterskab med '40 ark', som viste sig at være tændsatsen til en veritabel skriftexplosion, der bredte sig over den første halvdel af 1970'erne med over 30 udgivelser, ikke mindst en ustandselig strøm af syret skriftpoesi.

Et folkeligt gennembrud får han i 1975 med 'Vangede billeder', og Onkel Danny-figuren, som er opfundet lidt tidligere, bliver fast inventar i mediebilledet. Som en forlængelse af 'Vangede billeder' kommer en serie 'Onkel Danny fortæller'-bøger.

1980'erne står især i krimiens tegn: Ti bind af den såkaldte 'Mord'-serie udsendtes 1981-1989, men også Turélls Politikerkolumner 'I byen' udkommer i flere bind. En - skulle det vise sig - afsluttende digttrilogi kom i 1991-93: 'Himalaya Hilton', 'Gud & Gokke' og 'Tja-a Cha-Cha'. Sidstnævnte nåede Dan Turéll lige akkurat at se i nytrykt stand, men han nåede ikke at opleve modtagelsen af den før sin død, 15. oktober 1993.

ONKEL DANNY. - Turélls forfatterskab rummer såvel lort som lagkage - men tilsat hans eksplosive strøm bærer man over med selv de kedeligere passager. - Arkivfoto: Asger Jessing

Observer Danmark A/S
Vestergade 18 E-F
DK-1456 Copenhagen K
Denmark
Phone: +45 33 75 11 00
Fax: +45 33 75 11 01
info@observer.dk
www.observer.dk

Obs!
Hent inspiration
http://www.observer.dk

Søgemne

Dan Turéll

Medie

Publiten 2003-10-15
Udgivelsesdato: 2003-10-15
Medietype: Dagblade
Udgivelsessted: København V
Oplag: 142012
Læsart: 521.000

CLJ L

0469 6

Observer

Borgens Forlag A/S
Valbygårdsvej 33

»Skriften er røgen fra det brændende kød«

2/2

givelser hedder. Liv og skrift er i den grad forbundne. Helt ind på livet af Turéll kommer man ikke (hvad skal man også dér? – det er hans skrift, det er interessant), men både skriveren og hans miljø og tid, især de tidlige 1970'ere, træder tydeligt frem.

Navnlig Asger Schmack har et skarpt blik for Turélls egenart og reflekterer bl.a. over, hvorfor skriften i den grad var ustandselig (se citatet her på siden): Det, der bevæger sig, er i live; det, der stivner, dør. Derfor er det egentlig lidt forkert at tale om 'digte' og

»Man kan så spørge sig selv, hvorfor det er nødvendigt, at den skal være så ustandselig, denne skrift. Dér har Dan Turéll noget til fælles med Peter Laugesen i denne periode, nemlig dette at skriften skal være ustandselig, fordi – som Laugesen siger et sted – hvis den standser, har den aldrig været her. Hvis man standser denne skrift, så overgiver man sig til 'det andet'. Og 'det andet' er det normale sprog; dét sprog, som magten benytter sig af – aviserne og fjernsynet og så videre. Det vil sige, at det er sigt til, hvis man ikke hele tiden kæmper imod. Og den eneste måde, man kan kæmpe imod, er ved at erobre skriften. Derfor er skriften hos dem begge en revolte, et oprør imod det stivnede. Imod den hvide flade«

ASGER SCHMACK
fra bogen 'Onkel Danny fortalt'

'værker' i gammeldags forstand: Hos Turéll – såvel som hos hans nære ven Peter Laugesen – er poesten først og fremmest en proces, på én gang en skriven og en måde at være til på, som så i anden omgang sætter spor og bliver til skrift. Skrift i diverse bøger og hæfter og manuskripter, skrift som udgives under forskellige genrebetegnelser og på forskellige forlag, skrift som kan skrives af én eller flere (Turéll lavede adskillige kollektive skrifter, navnlig sammen med Laugesen). Skrift som materiale.

AT TURÉLL allerede fra sin grønneste ungdom producerede ord i kilovis, kan man forvise sig om i 'En nat ved højtaleren med sprogets mikrofon' – rariteter 1964-79'. Lars Movin og Steen Møller Rasmussen har redigeret dette udvalg af artikler fra avisere og tidsskrifter, som har det til fælles, at de ikke tidligere er udkommet i bogform. Hovedparten af bogens tekster stammer fra tiden før det kunstneriske gennembrud i 1969; de tidligste er fra 1964. Her møder man en særdeles selvbevist – og af og til genbrækkeligt kancellilagtig – ung skribent, der ytrer sig om musik, litteratur, politik og læseverdig, men som brikker til det store billede er det en udmærket udgivelse.

Men det afgørende er og bliver digtene. For Turéll var først og fremmest digter – selv om digteren Dan stod noget i skyggen af mediemagnaten Onkel Danny.

Som digter er Dan Turéll nært beslægtet med venner

Peter Laugesen, som han mødte helt tilbage i 1965. Han (og Laugesen) skriver i en anden tradition end den, der dominerede herhjemme i 1960'erne. Ser man bort fra den for tidlige og senere slette debut, minder Turélls digte ikke ret meget om de to former for modernisme, der var gængs i 1960'erne: Riffjergenerationens konfrontationsmodernisme og den filosofiske skriftpoesi à la Hans-Jørgen Nielsen. Turéll var derimod påvirket af de amerikanske beatdigtere (Kerouac, Ginsberg, Burroughs m.fl.) og i det hele taget af *americana*: jazzmusik, beatmusik (som det hed), tegneserier, film. Hele den populærkultur, som de fleste højbrændte modernister rynkede på næsen ad. Lange passager af hans digte er skrevet på amerikansk, og han gengidter (meget frit) flere beatdigte undervejs i sin egen skriftstrøm. Musikken var vel næsten den vigtigste påvirkning; lange sekvenser af Turélls skrift er en blænde, men gennemmusikalisk strøm af brokker fra mediemytologiens verden.

I forlængelse af *americana*-påvirkningen ligger hippiernes store fløjtur, som også Dan Turéll var på, navnlig i 1970'erne: Den stod på syretrips, buddhisme, bevidsthedsudvidelse, oplevelser af Intet-hed osv. Sammen med den 'be-skidte' (virkelighedsbefængte) rablen strømmede der altså et mere 'rent' syretrip, som fortabte sig i stadige forvandlinger af lys, lyd, billeder og tegn. Trilerne er sigende: 'Bevægelser, formålsløst, cirkler, de' og 'sekvens af Manjana, nær hudens pupiller'.

Men ved siden af den beskiddte rablen og det rene syretrip – der begge kan betegnes som hårdkogt

avantgardistiske strategier – blev Turéll efterhånden meget dansk, næsten gammel dansk. København og Vangede dukker op i skriften, og Turéll husker præcist og detaljeret; ikke mindst formår han, på én gang ironisk og forelsket, at fastholde en halvredsere-agtig sprogform i de mange faste udtryk og talemåder, han gengiver.

Alt i alt adskiller Turélls poesi sig temmelig meget fra den, der var gængs i hans tid: Det, han dyrkede, var ikke det fortættede, billedrige, modernistiske digt, men en udflydende, gennemmusikalisk skriftstrøm, som både kunne strejfe anekdoten, ordspillet, aforismen, paratoksset og mere til.

Dø, der har hørt Dan Turéll, vil vide, at han var et oratorisk og retorisk mirakel: Aldrig har man hørt den mand sige 'øh'. Han kunne improvisere i lange, jazzede hug, der varierede over et tema og brugte refræner som 'nogle gange bliver det bare for meget' eller 'op i røven med ...'. Refrænerne fungerede som en art maskiner, der genererede en masse associativt forbundet stof. Denne improviserende og rytmebårne metode mærker man også i skriften.

UD AF DE mange tusinde siders poesi, Turéll skrev, kommer der nu et udvalg, foretaget af Peter Laugesen. Det første af to bind er på gaden i dag og dækker den eksplosive periode fra 1969-1974; det andet kommer til foråret. Her kan man altså møde digteren Dan Turéll.

Det er naturligvis imod hele forfatterskabets natur overhovedet at foretage et udvalg, men det er nu godt, at Laugesen har gjort det. For i praksis gør det forfatter-

skabet langt mere tilgængeligt, end det ellers ville have været. Det er klart, at der i en så omfattende produktion er både lort og lagkage. »Hvor slutter lagkagen, hvor begynder lortet?«, spørger Turéll selv et sted. Jeg kunne sagtens udpege en hel del lortelinjer og mindst lige så mange lagkageditto, men det er ikke så vigtigt. Det vigtige er, at både lort og lagkage blæser ud i hovedet på én i en intensiv og eksplosiv strøm. Det, der gør, at man bærer over med de kedeligere passager, er, at der i den grad er knald på. Det er energien og musikken i strømmen, det drejer sig om, ikke så meget det enkelte 'digt'.

Turéll var i den grad en original, ikke bare som særling og darring i medierne, men en højst egensindig digter. Hvad der egentlig var baggrunden for hans nærmest uhyggeligt maniske produktivitet, ved jeg ikke. Men det er tydeligt, at det ikke kunne være anderledes. For som han skriver i Karma Cowboy: »Der findes kun én ting/ Den er overalt/ Og hele vort sprog/ er det navn den blir kaldt«.

NIELS LYNGSØ
kultur@pol.dk

Dan Turéll: Udvalgte digte i. 1969-74. Udvalgt og med forord af Peter Laugesen (Borgens Forlag, 417 s., ib., 299 kr.). Udkommer i dag.

Dan Turéll: En nat ved højtaleren med sprogets mikrofon. Rariteter 1969-74. Redigeret af Lars Movin og Steen Møller Rasmussen (Bebop. 174 s., 200 kr.). Udkommer i dag.

Lars Movin og Steen Møller Rasmussen: Onkel Danny fortalt. Interviews (Bebop. 184 s., 200 kr.). Udkommer i dag.